

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Henrici Valesii Annotationes In Librum Sextum Historiae Ecclesiasticae
Sozomeni.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

ventu Christi. Quasi Hermopolis prima ex Ægypti urbibus fidei Christi suscepit, tunc cum Christus in Ægyptum abductus est à Josepho. Verba Palladii sunt hæc de Theophilo. *λαβὼν πρὸ παροικίας, ἡν ἀπὸ τῆς χειρὸς παροικίας εἶχεν ἡ Διοσκόρου πόλις.* Dioscori urbem vocat Hermopolim, eo quod Dioseorus ejus loci esset Episcopus.

ἡ δὲ πόλις ἑώρακα ἦν ἀγιοπλίτων. Memorabile est, quod legitur in itinerario Hierosolymitano Antonini Martyris pagina 32. ubi de Campo Taneos loquitur: *Ἰμμενίον μὲν ἦν ἱεροπλίτων, ὡς ἔστιν ἡ πόλις, ἡν ἀπὸ τῆς χειρὸς παροικίας εἶχεν ἡ Διοσκόρου πόλις.* Cujus una porta se clausit ante Dominum Jesum, quando Beata Maria cum ipso fugit in Ægyptum. & adhuc non potest aperiri. Ibi vidimus pallium lineum, in quo dixerunt illum tempore illo terfisse &c.

In Caput XXII.

Pag. 631. Καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξέρχεται. Extat epistola

Juliani Imperatoris ad populum Judæorum, inter ejus epistolas numero 25. cum hac nota, *ἐπιτομή.* Quæ verba significant dubium esse, utrum epistola germana sit, an spuria ac supposititia. Ego tamen eam epistolam ab ipso Juliano scriptam esse existimo, licet asperior videatur stylus. Verum ut obiter moneam, ejus initium nequaquam intellectum est ab Interprete. Ait enim Julianus quovis onere ac servitutis jugo graviore fuisse Judæis descriptiones improvisas & auri pensiones, quæ ipsis indicabantur: Sic enim interpretor verba illa *ἐπιτομή* ἀκροῦσθαι.

καὶ δὲ λόγος ἀνάκαταν. Alterutra vox superflua videtur. Certe Nicephorus in libro 10 capite 22. hunc Sozomeni locum describens, posteriorem duntaxat vocem retinuit. Porro hujus miraculi testis idoneus est Ammianus Marcellianus in Libro 23. initio. Id autem contigit Juliano Augusto 4. & Salustio Coss. ut ibidem testatur Marcellianus, qui fuit annus Christi 363.

HENRICI VALESII
ANNOTATIONES
IN LIBRUM SEXTUM
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
SOZOMENI.

In Caput Primum.

Pag. 634. *Ἐπιτομή* ἡ ἐπιτομή, ἡ ἐπιτομή. In codice Fuketiano scriptum inveni *ἡ ἐπιτομή* ἡ ἐπιτομή, quod magis probō.

ἡ ἐπιτομή ἡ ἐπιτομή. Hunc locum supplevi ex codice Fuketiano, in quo ita scribitur *ἡ ἐπιτομή* ἡ ἐπιτομή.

Pag. 635. *κίλιον* ἄλλα ἡ ἐπιτομή. Græci *κίλιον* vocant tam equos, quam equites, qui singularibus equis vehantur, ut docet Hesychius & Suidas in voce *κίλιον*. Hoc autem loco pro equitibus accipi debent. Neque enim equis præmia proponuntur, sed equitibus. Hujusmodi porro equites à Latinis Singulares dicebantur vel Singulatores. Isidorus in lib. 18. originum cap. 35. de his ita scribit: *Equites singulares ideo currere dicunt, quia singulariter unusquisque cursum vite hujus peragat atque transit, alio tempore sequens alium.* Glossæ veteres, *Singulator* ἡ ἐπιτομή κίλιον. κίλιον tamen non solum singulares equites, sed etiam defultores dicebantur à Græcis, qui binos scilicet aut ternos equos transliebant. Certe *κίλιον* Homerus dixit in *Odyssæa* 6, de defultore.

A Sed & equi defultorii κίλιον vocantur ab Harpocrate in voce *ἀμύπτοι*. Duo autem erant genera Defultorum. Alii enim duos trahentes equos, ex uno in alterum desiliebat. Alii cum ad finem cursus venerant, ex equo desilientes currebant, ut ex optimo Scriptore docet Isidorus in libro 18. capite 36. Utrumque genus Defultorum distinguit Manilius in libro 5.

ludet per terga volantum.
Aut solo velatus equo, nunc arma movebit.
Nunc licet in longo per cursus præmia Circo,
Quidquid de tali studio formatur habebit.

De his Defultoribus, qui ex equo vel curru desilientes currebant in Circo, loquitur Dionysius Halicarnassensis in libro septimo sub finem. Ubi eos *ἀποβάτας* à præcis Atheniensibus dictos esse scribit: quod quidem testatur etiam Harpocratio in voce *ἀποβάτας*. Ceterum hæc equestria certamina, quæ tunc Julianus in castris edidit, ad Pyrricham referri possunt, de qua multa olim notavi ad librum 14. Ammiani Marcellini. Postremo & illud nonendum est, scribendum esse hoc loco *ἡ ἐπιτομή* ἡ ἐπιτομή, ut scriptum habet Nicephorus.

ἐπιβαλον τόποις. Addendum est vocabulum A
ἀγγέλους ex Nicephoro.

Pag. 636 πρὸ ἧ ἀείει. Malim scribere τὰ τὰ ἀείει &c.

Λιβανίου. Locus Libanii, quem hic designat Sozomenus, exstat hodie in oratione funebri de laudibus ejusdem Juliani, pagina 323. tomi secundi operum Libanii. Exstat penes me altera oratio ejusdem Libanii ad Theodosium Imperatorem, quæ inscribitur ἐπὶ τῆς τιμωρίας Ἰουλιανῶν. In qua Libanius hortatur Theodosium, ut Juliani Imperatoris cædem ulciscatur: & cunctas calamitates, quæ post illius obitum Romanis acciderunt, non aliam ob causam accidisse dicit, quàm propterea quod eadem cædem inultam reliquissent.

In Caput 11.

Pag. 638. Καὶ ἀναστὰς ἠδύνητο. Rectius in codice Fukeiano scriptum est ἠδύνητο. Atque ita prorsus legitur Nicephorus, ut videre est in capite 35. libri decimi.

Pag. 639 ἐπί τρητοῦ πλὴν ἑωμαιῶν. Henricus Savilius in margine sui codicis notavit, forte legendum ἐπί τρητοῦ. Sed rectius in codice Fukeiano scriptum est ἐπί τρητοῦ.

ἢ βασιλευντὸ ἀπὸ. Hi terræ motus & hæ maris exundationes, nequaquam regnante Juliano, neque dum Cæsar tantum esset, contigerunt; sed biennio post ejus obitum, Valentiniāno & Valente Augustis primū Consulibus, ut testatur Ammianus Marcellinus in libro 26. Hieronymus in Chronico, Idatius in Fastis. Idem Hieronymus in vita Hilarionis cap. 33. Ea tempestate, inquit, terræ motu totius orbis, qui post Juliani mortem accidit, maria egressa sunt terminos suos. Et quasi rursus Deus diluvium minaretur, vel in antiquum Chaos redirent omnia, naves ad prærupta delatæ montium pependunt.

τὸ ἤριστα ἢ οὐρανό. Mirari non immerito subit, cur Alexandrini diem illum, quo ingentis illius terræ motus memoriam quotannis celebrabant, ἤριστα appellarint. Dies quidem festos in honorem Martyrum aliorumque sanctorum hominum institutos. Græci ἤριστα, Latini natales vocare solent, ut videre est in Martyrologiis. Verū de terræ motu id diei non potest nisi abusive. Melius in hujusmodi rebus ἀνάμνησις diceretur, id est memoria seu commemoratio. Hi enim dies festi, proprie instituti sunt ad renovandam quotannis memoriam beneficii illius, quod à Deo semel accepimus. Sic Marcellinus Comes in Chronico, Indictione 3. Basilio solo Consule. post quam scripsit Constantinopolim per continuos 11. dies gravissimo terræ motu concussam fuisse, addit. Hunc formidolosum diem Byzantii celebrant 8. Kalendas Octobris. Cæterum si quis scire desiderat, quonam die Alexandrini Natalem terræ motus illius celebraverint, habemus illum ex Ammiano Marcellino in libro 26. & ex fastis Idatii, diem scilicet duodecimum Kalendas Augusti.

In Caput III.

τῶν προτέρων ἑωμαιῶν ἐπιτῶν. Scriben. Pag. 640

dum est procul dubio ἢ προτέρων. Quod cum Interpretes non animadvertissent, gravissime lapsi sunt. Nam Musculus quidem ita vertit, *Necessarium vidit ut pax iniret cum Persis, ac de prioribus tributis, quæ Romanis debebantur, quædam remitteret.* Christophorus vero adhuc pejus ita vertit, *Pacem cum Persis facere: & ob eam causam aliquid de tributis, quæ Romanis ante pensitaverant, remittere.* Quasi vero Persæ tributa unquam persolverint Romanis. Non hoc dicit Sozomenus, sed Jovianum cum Persis pacem fecisse, & quasdam eis regiones dedidisse, quæ Romanis antehac tributariæ erant. Vide Ammianum Marcellinum in libro 25. Eutropium & reliquos Historiæ Romanæ Scriptores. Quod quidem Joviani factum Gregorius Nazianzenus in invectivis contra Julianum Orationibus excusare nititur. Reprehendit tamen Ammianus Marcellinus. Porro Nicephorus cum hunc Sozomeni locum describeret, vocem προτέρων omisit. Sed Joannes Langus, qui ejus Historiam in Latinum sermonem transtulit, non aliter quam nos interpretatus est.

προσεφώνησε ἡ ἐξὸς σκευή. Hæc Joviani Imperatoris Constitutio exstat in codice Theodosiano, libro 9. titulo 25. de raptu, vel matrimonio sanctimonialium, quam hic apponam. Jovianus Augustus ad secundum Præfectum Prætorio. Si quis non dicam rapere, sed vel attentare matrimonii jungendi causâ, sacratas Virgines, vel invitæ ausus fuerit, capitali sententia ferietur. Data 11. Kalend. Martii, Antiochiæ, Joviano Augusto & Varroniano Consulibus. Mendum est in illis verbis *vel invitæ*. Pro quo legisse videtur Sozomenus *vel intueri*. Vertit enim ἢ ἐ ἀπολάσας μόνον προσεφώνησε. Nisi potius dicamus Sozomenum his verbis explicare voluisse vocabulum *adtentare*, quod verius puto. Adtentare enim idem est ac sollicitare. Quare in hac lege malim scribere *sacratas Virgines vel viduas*. Nam inter sanctimoniales, tam viduæ quam Virgines recensentur, ut titulus ipse declarat. Hanc Joviani legem designat Majorianus in Novella 8. ubi dicit. *Si forte profana cupiditas improborum devotam Deo mentem per crimen raptus violare tentaverit, non solum Drualium constitutorum, qui id admisit subjaceat ultioni &c.* Lex igitur Joviani adversus Raptores virginum lata est, sed si sanctimonialis relicto proposito postea nubere voluisset, non prohibebatur hac lege.

σκευή πρὸ τότε πλὴν ὑπαρχον. Quisnam fuerit hic Præfectus Prætorio, ad quem plurimæ datæ sunt leges in codice Theodosiano, obscurum est. Olim in Annotationibus ad libr. 22. Ammiani Marcellini existimavi hunc esse Secundum Salustium, quem Julianus Præfectum Prætorio promovit per Gallias, & qui postea Consul fuit cum Juliano. Sed nunc re attentius examinata, Secundum hunc à Salustio

distinguendum puto. De quo exstat vetus inscriptio à Gruterò exlata in hunc modum.

SATVRNINIO. SECVNDÒ V. C. PRÆSIDI. PROVINCIÆ AQVITANIÆ. MAGISTRO. MEMORIÆ. COMITI ORDINIS PRIMI PROCONSVLIVM AFRICÆ. ITEM COMITI ORDINIS PRIMI INTRA CONSISTORIIVM ET QVÆSTORI, PRÆFECTO PRÆTORIO ITERVM, OB EGREGIA EJVS IN REMPUBLICAM MERITA D. D. N. N. VALENTINIANVS ET VALENS VICTORES AC TRIVMPHATORES SEMPER AVGVSTI. STATVAM SVB AVRO CONSTITVI LOCARIQVE JVSSERVNT.

In hac inscriptione nulla fit mentio Consulatus quem gessit Salustius. Ex quo apparet, hunc Secundum diversum esse à Salustio.

In Capite IV.

ag. 641. Η Ἐπίσκοπος Ἐκκλησίας. In codice Fuketiano & a ud Nicephorum legitur Ἐκκλησίας, longe rectius ni fallor. Nam ante Ariminense & Seleucienſe Concilium, Ecclesia gravissimo schismate laborabat, jam inde à Concilio Serdicenſi, in quo rupia fuerat communitio inter Orientales atque Occidentales. Cui malo ut mederetur Constantius, hæc duo Episcoporum Concilia convocaverat. Sed res infelicem eventum sortita est.

μηδὲν ἄλλο κοινῶν ἔσται. Hæc verba Nicephorus de secularibus iudicibus exposuit, qui Imperatorum jussu, Synodis Episcoporum intererant. Sic enim hæc Sozomeni verba reddidit, μηδὲν ἄλλο κοινῶν ἔσται. Possunt tamen hæc verba intelligi de ipsis Episcopis, ac fortasse melius. Petebant enim Basilii, Silvani, & alii, ut liceret singulis Episcopis seorsum Synodos intra parœciam suam congregare, nemine alio Episcopo præſente. In codice Fuketiano scriptum inveni ἄλλοι. Quam scripturam si sequamur, hic erit sensus: Ut nullus Episcopus Orientis cum Occidentalibus communicet, vel contra.

ἡ σάνυ ἡρώμενος. Hunc locum correxi ex codice Fuketiano, in quo diferte scriptum est ἡ σάνυ. Apud Nicephorum in cap. 40. libri decimi, διαπάντες legitur, quod est elegantius.

ἔτι τότε αὐτῆς τῆς ἀντιοχείας. Scribendum puto ὅ, τότε αὐτῆς, &c. Nam Meletius tunc Antiochenam sedem de integro recuperaverat.

ἐπιβίωσαν ὁ γὰρ αὐτῶν. Hujus Irenionis meminit Marcus in vita Porphyrii Gazensis Episcopi, eumque miris laudibus extollit.

ὅτι ἐστὶ ἐπὶ πρώτου. Sic legitur etiam apud Socratem & Nicephorum. Malim tamen scribere ὅτι ἐστὶ ἐπὶ πρώτου. Epiphanius Scholasticus legisse videtur πρώτου. Sic enim vertit, Quod Ecclesiasticam pacem atque concordiam tua primum studuerit pietas celebrare &c. Qui sensus non dis-

aplicet. Gratulantur enim Episcopi Joviano Imperatori, quod Ecclesie pacem restituere prius studuerit quam republicæ Romanæ.

In Capite V.

Προβάτιον ἐν τῷ ἔρον. Non hoc dicit Athanasius, Euloium operam dedisse, ut pulso Athanasio Probatio Episcopus Alexandria constitueretur: sed hoc tantum dicit, Arianos correctis Joviano Imperatori libellis postulasse, ut remoto Athanasio alius Alexandria crearetur Episcopus, omnibus modis studentes ut Lucius Presbyter in ejus locum subrogaretur. Cumque à Joviano semper repulsi essent, intervenitu Euloi Antiochenſis Episcopi, rogant Probationem Eunucho. ubi ipsi apud Imperatorem suffragaretur. Quod cum Imperator rescivisset, Eunuchos cubicularios comprehendi & tormentis subijci jussit cum hoc elogio: Quisquis libellos offerre voluerit contra Christianos, hæc pœnas ferat. Verba Athanasii hæc sunt. ἐγὼ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ἔρον τὸν ἀπὸ τοῦ ἀριανῶν, τὸν ἀπὸ τοῦ εὐλοίου ἐπὶ τῷ βασιλεῖ, τὸν ἀπὸ τοῦ εὐλοίου ἐπὶ τῷ βασιλεῖ, τὸν ἀπὸ τοῦ εὐλοίου ἐπὶ τῷ βασιλεῖ. Quem locum Interpres non intellexit. Ex his autem verbis colligimus, Probationem fuisse Propositum sacri cubiculi: dicitur enim successor fuisse Eusebii illius, qui regnante Constantio fuerat Præpositus cubiculi; cujus crebra fit mentio ab Ammiano Marcellino.

ἀριανῶν τῷ βασιλεῖ. Libelli quos Lucius & Bernicianus Ariani Joviano Principi obtulerunt Antiochiæ contra Athanasium, exstant in tomo secundo Operum Athanasii: sed pessime conversi in Latinum sermonem. Nam Interpres ἐπιτοχίας perpetuo interpretatur colloquium: cum libellum precum vertere debuisset. Id enim significat vox Græca, ut observavi in annotationibus Eusebianis.

σωφρονισθῆναι προσέταξε. Hunc locum non intellexerunt Interpretes. Musculus enim ita vertit, Præcepit Imperator ut ad meliorem mentem redirent. Atque ita ferè Christophorus. Sed vertere debuerant verberari præcepit. Id enim significat verbum σωφρονισθῆναι, ut supra ex Athanasio ostendimus.

ὅναρ ἰδεῖν αὐτῶν. Hujus visionis ac prædictionis Beati Antonii meminit Athanasius in ejus vita.

In Capite VI.

Νόμος ἰσχυρῶς ἐπιβίωσαν. In codice Fuketiano scriptum inveni νόμος ἐπιβίωσαν. Quod idcirco hic retuli, non quod scripturam eam probem, sed ut studiosus Lector perspiciat, quam periculosum sit conjecturæ suæ indulgere. Etenim Antiquarius qui codicem illum descripsit, cum asperſionis aquæ mentionem fieri videret hoc loco, id more Ecclesiastico factum esse credidit. Quasi non & Pagani hujusmodi asperſionibus aquæ lustralis usi fuerint diuante Christianæ Religionis exordium. Nota sunt veterum Græcorum περὶ ἐπιβίωσαν.

In Capite VII.

Pag. 646 *Ἵστοι ἀλλοι ἁμοίσιον.* Baronius in Annalibus Ecclesiasticis ad annum 364. tria reprehendit in hac narratione Sozomeni. Primum est, quod Sozomenus Catholicos seu consubstantialis affectores fuisse censet, eos qui ad Lampfacenum Concilium convenerunt. Baronius vero Semiarianos illos fuisse demonstrat. Alterum est, quod Sozomenus eam Synodum refert ante tumultum Procopii, quem Baronius ceptum esse dicit anno Christi 364. quo Jovianus & Varronianus Consules fuerant. Lampfacena autem Synodus sequente anno congregata est, ut ex Socrate idem Baronius docet. Postremo Sozomenum arguit, quod dixerit Legatos à Lampfacena Synodo missos, convenisse Valentem in urbe Thraciæ Heracles, redeuntem ex Thraciis. Fratrem enim Valentinianum Romam versus iter facientem, aliquatenus comitatus fuerat Valens, ut scribit Sozomenus. Id autem contigisse anno Christi 364. Baronius ereditur: ac proinde Sozomenum longe falli existimavit. Verum Baronius ipse hallucinatus est. Nam Valentinianus Imperator cum Valente fratrem Augustum nuncupasset, Constantinopoli digressus est sub exitum anni 364. comitante eum Valente Augusto. Et per Thraciam profecti ambo Augusti, veris initio venerunt in Daciam anno Christi 365. & in urbe Thraciæ Naïso, vel potius in villa Mediana ad urbem Naïsum, exercitus & rectores militiæ inter se partiti sunt. Mox cum in Pannoniam venissent, in urbe Sirmio Palatium, id est officiales Palatii, inter se dividerunt. Et Valentinianus quidem Mediolanum; Valens vero Constantinopolim reversus est, ut scribit Ammianus Marcellinus in libro 26. Ex quibus manifeste convincitur, Valentem anno Christi 365. vernis mensibus à Thraciis rediisse, eum jam Consul esset. Ait enim Ammianus Marcellinus: *Agentes in supra memoratis urbibus principes, sumperunt primum trabes Consulares.* Sed dubium est quasnam urbes intelligat Marcellinus, an Mediolanum & Constantinopolim, quas postremo loco nominavit; An vero Naïsum & Sirmium. Utcunque tamen constat ex ejus narratione, Valentem non rediisse ex Thraciis, nisi anno Christi 365. quo primum Consul fuit cum Valentiniano. Fallitur præterea idem Baronius, qui motum Procopii confert in annum Christi 364. Nam ex Ammiano Marcellino in libro 26. & ex Fastis Idatii, certissimum est, Procopii rebellionem contigisse anno Christi 365. die quarto Kal. Octobres. Quare Legati Lampfacenæ Synodi, Valentem à Thraciis jam reversum convenire poterunt Heracleæ in Thracia anno Christi 365. mense Junio, aliquot mensibus ante motum Procopii. Jam vero quod ad primum accusationis caput attinet, difficile est excusare Sozomenum. Nisi dicamus pro voce ἁμοίσιον, scribendum esse *ἁμοίσιον*. Quæ quidem conjectura mihi valde placet. Certe Theodoritus in libris hæreticarum fabularum, ait Macedonios, à quibus hanc Synodum collectam esse constat, primum inveniisse τὸ ἁμοίσιον. Sed & So-

A zomenus ipse hanc emendationem confirmat. Ait enim in hac Synodo stabilitum esse τὸ ἁμοίσιον κατ' ὅσιον.

Ἐ ἁμοίου πλὴν ἀποσφύλου. Christophorus & Musculus interpretantur adjectionem hujus vocis, *similis*. Ego tamen interpretari mallem, adjectionem harum vocum κατ' ὅσιον, quæ adjectæ sunt vocabulo *similis*. His enim vocibus Macedoniani ajebant everti errorem Sabellii, qui Hypostasies confundebat.

τῆς ὁμοίας μετὰ τὸ ποιῆσαι. In codice Fuke- Pag. 647 tiano scriptum est ποιῆσαι, quod magis placet.

In Capite VIII.

B πρὸς πλὴν ἑκατέρων. Hunc locum levi negotio sanavi hoc modo κατὰ καμφοραὶς πρὸς γὰρ, ἑκατέρων ἑκατέρω φωνῇ προσήκει ἑκάστῳ. Nihil hac emendatione certius, quam ex parte confirmat Nicephorus in libro II. cap. 4.

τῶν ποιῶν. Nicephorus in lib. II. cap. 5. vocem addit hoc modo ποιῶν τῶν δαμονίῳ, ut scilicet phrasis esset elegantior.

ἑλευσίου ἐλάθιντ. Rectius apud Nicephorum legitur ἐλάθιντ. Quam scripturam confirmat codex Fukeii, in quo legitur ἐχλαθίντ. Cæterum libenter hujus loci distinctionem mutaverim in hunc modum: ὅτι ἡ εἰς κύριον παραγίνεσθαι προσάγει τὸ βασιλεὺς ἑλευσίου ἐλάθιντ. quam distinctionem confirmat Nicephorus in loco citato.

In Capite IX.

Ἰλασάσαν & καρῶσαι. Idem legitur apud So- Pag. 649 cratem in lib. 4. cap. 8. Ubi vide si placet, quæ annotavi. Et Anastasianas quidem balneas à Valente ædificatas non esse, illic ostendi. Carostianæ autem Balneæ à Valente constructæ ac dedicatæ sunt, agente Præfecto urbis Vindalonio Magno, post consulatum Gratiani ter & Equitii, ut legimus in Fastis Idatii & in Chronico Alexandrino. Verum unde sic appellatæ sint, incertum est.

In Capite X.

D Hujus capituli titulus male conceptus est à Græco illo scriptore, qui titulos capitulum hujus Historiæ composuit. Quod idcirco monendum esse duxi, ne studiosi Lectores in fraudem inducerentur, nosque id latuisse crederent. Verum ex ipso Sozomeno perspicui facile potest, Legationem illam Orientalium Episcoporum ad Liberium Papam, missam esse à Macedonianis, non autem à Catholicis seu Homusianis.

κακίον μάλον. Rectius in Fukeiano codi- Pag. 650 ce scriptum est κακίον. Opponit enim Valentinianum ac Liberium, Valentem atque Eudoxio.

ἵσταν δουμασῶσι. Scribendum puto ἵσταν δου. Quam scripturam in versione mea secutus sum. Ita certè sensus longe apertior existit, qui in vulgata scriptura nullus est.

Ἰδων κατὰ λιβησίον. Socrates in libro 4. capite 12. hanc legationem Macedonianorum referre videtur Consulatu secundo Valentiniani & Valentis, id est anno Christi 368. Verum Baronius

ad annum Christi 365. graviter eum reprehendit. Nam cum Lampfacena Synodus celebrata sit anno Christi 365. ut ex Socratis ipsius testimonio constat, quomodo legati ab illa Synodo mitti potuerunt anno Christi 368. Sed responderi potest, propter bellum Procopii, & Orientalis Imperii tumultus, qui post illam Synodum contigerunt, tardius missos esse legatos. Præterea nec Socrates, nec Sozomenus, legatos illos, missos esse dicunt à Synodo Lampfacena. Missi quidem sunt post Synodum Lampfacenam, & litteras synodicas ejus Concilii detulerunt: Non tamen ab illa Synodo directi sunt, si proprie loqui velimus. Scio quidem in libello fidei, quem Eustathius, & Silvanus ac Theophilus obtulerunt Liberio Papæ, diserte scribi, illos Episcopos legationem obtulisse Lampfaceni Concilii. Verum hoc ita intelligendum est, ut dixi.

In Caput XII.

Pag. 652. Σύνοδος ἐν τυανέσι. De hac Synodo Tyanensi agit Baronius ad annum Christi 365. ubi multa congerit de illa Synodo ex Basilii Cæsariensis Epistolis. Nemo tamen de hac Synodo uberius scripsit quàm Sozomenus. Qui quidem diserte testatur, eam Synodum celebratam fuisse post reditum legatorum Orientalium ex Italia. Celebrata est igitur anno Christi 367. aut certe 368. Proinde erravit Baronius, qui eam Synodum refert anno 365. eodem anno, quo Synodus Lampfaci habita fuerat. Quod quidem fieri nullo modo potest. Quomodo enim uno eodemque anno legati ab Orientis partibus in Italiam mitti, & Romæ cum Liberio agere; atque inde reversi in Siciliam & per Illyricum, cum Episcopis illie congregatis convenire potuerunt, & exinde in Cappadociam ad Tyanense Concilium proficisci.

Ὁτρεῖος ἢ μελιτινός. Otreius dicitur à Basilio Magno in Epistola 316. & ab Imperatore Theodosio in lege tertia codice Theodosiano de fide Catholica. Gregorius Episcopus Nazianzi, qui post Otreium nominatur hoc loco, pater est Gregorii Nazianzeni, ut recte notavit Baronius; qui coadjutorem sibi filium in Episcopatu adscivit extra spem successionis, ut ipse Nazianzenus declarat in oratione 8.

ὁ ἀναλογισαδός. Christophorus vertit *numerum secum subducerent*. Musculus vero interpretatus est *reconferent*: quod minus probo. Epiphanius autem Scholasticus vertit *considerarent*. Cujus interpretationem sequi malui, cum Lango Nicephori Interprete.

ἐν καείῃ τῆς ἀσίας. Epiphanius Scholasticus legisse videtur ἐν ἀντιόχεια τῆς καείας. Sic enim vertit: *Cumque Synodus pararetur in Tarso, convenientes in Antiochia Caria ferme viginti quatuor Asiatici Pontifices*, atque ita Nicephorus in cap. 9. libri 11. ex interpretatione Joannis Langi. Nam Græca Nicephori hodie desiderantur. Atque hæc scripturam equidem vulgatam longe antepono. Quid enim sibi volunt hæc verba? καείῃ τῆς ἀσίας. Quid opus est addere nomen Asiae, quasi verendum sit, ne aliam Cariam extra Asiam

intelligamus. Fuit etiam altera Synodus Antiochia in Caria, de qua Sozomenus in libro septimo cap. 2.

καὶ ἀπομνηστίας. Supplendus videtur hic locus in hunc modum, καὶ ἀπομνηστίας μείζονος ἢ κατὰ ἀνδροπατὸν ἢ δούκας, vel ἰδὲ δούκας.

καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μόνος εἶξαι. Ante hæc verba finalis distinctio apposta est in codice Fuketiano. Quare non dubito quin hoc loco scribendum sit εἶξαι, quod est longe elegantius & clarius. Non enim refertur ad *us*, sed ad verbum ἐκατάστασ, quod præcessit.

In Caput XIII.

ἐν κίβη. Restituendum est βίβη, ut legitur in codice Fuketiano, & apud Socratem in lib. 4. cap. 15. ubi vide si placet quæ notavi. Ejusdem oppidi meminit Palladius in Dialogo de vita Joannis Chrysoptomi.

In Caput XIV.

Πρίσκιων. Male Christophorus Legatos vertit, cum Presbyteros vertere debuisset. Certe Sozomenus Ecclesiasticos eos fuisse dicit. Gregorius verò Nazianzenus in orat. 20. Presbyteros appellat: ἀποστειλῶν ἱεραρχοὺς καὶ θεολογίταις.

διήρησεν εὐδὲς ἢ ἐκπλυν, in codice Fuketiano scriptum est διήρησεν, levi discrimine, sed quod à nobis præterituri non debuit.

In Caput XV.

ἐν τῷ ἁγιογράφῳ τινός. Assentior Christophoro & Savilio, qui præpositionem addunt hoc modo: ἐν τῷ ἐκ διαφορῆς &c. De hac porro similitate inter Basilium Magnum & Eusebium Episcopum, vide Gregorium Nazianzenum in Oratione funebri de Laudibus Basilii.

In Caput XVI.

Ἐὶ γὰρ ὁ σίμων ἰδύ. Hunc locum correxi ex codice Fuketiano, in quo diserte scribitur αὐτὸς σίμων ἰδύ ἐκ τῶν ῥαββῶν τῶν &c. Mallem tamen scribere ῥαββῶν ἢ &c. Porro de hac secunda interrogatione Basilii coram Modesto Præfecto Prætorio, vide quæ notavi ad Socratis lib. 4. cap. 26. Neque enim opus est hic repetere, ea quæ illic observata sunt.

In Caput XVII.

Τὰ ἄλλα ὁρθῶς φρονήσας. Scribendum puto νομήσας. Verbum enim φρονήσας, ex superiore linea repetitum hic esse videtur ab oscitante Librario.

καὶ τὴν σὺν θήνην ἢ κλήρω. Nescio unde hoc hauserit Sozomenus, Basilium scilicet & Gregorium Orientis Provincias inter se partitos esse, ita ut Basilio quidem Pontus & Cappadocia, Gregorio vero Thracia & Constantinopolis obvenerit. Certe Gregorius Nazianzenus, tum in carmine de vita sua, tum in oratione de laudibus Basilii, nihil de hac partitione aut sortitione dicit. Nam in carminibus quidem diserte affirmat, se spiritu Dei impulsam venisse Byzantium, cum à plebe Catholica, quæ illic degabat,

& à multis Episcopis seu Presbyteris eò invitatus fuisset, & Orthodoxæ fidei succurreret, & hæresin, quæ ibi quotidie invalecebat, profligaret. Verba Gregorii hæc sunt;

τύτοις &c.
ἐπιμύην ἡμᾶς ἡ χάρις τῶ ἀνύματ' ὁ,
σομῶν καλῶντων σοιμῶν ὁ βριμῶντων.

In oratione vero funebri de laudibus Basilii, Basilium quidem dicit, paulo post quam ad Episcopatum evehctus fuerat, curam ac sollicitudinem suam ad omnes totius orbis Ecclesias extendisse. Locus est pag. 345. editionis Parisiensis, inprimis elegans. Nihil tamen de hac partitione dicit. Se quidem ac Basilium fidei defensores ac patronos electos esse dicit à Cappadocibus: sed dum Basilium adhuc tantum presbyter esset, id est anno Christi 366.

ναζιανζῶ ἐπισκοπῆν μὲν ἔδωκε πατέρα λαχὼν, Gregorius Nazianzenus à Gregorio Patre suo Coadjutor in Episcopatu Nazianzeno aditus fuerat, licet invitus. Sed post mortem Patris, cum nulla ordinatione nec pollicitatione teneretur adstrictus, Nazianzenam Ecclesiam reliquit. Et quamvis multi Episcopi illic eum retinere conati essent, clam Seleuciam Isauriæ se recepit, ut ipse scribit in Carminibus de vita sua.

In Capite XVIII.

Pag. 660 τὸν καθ' ἑαυτὸν ὑπαρχόν. Vox καθ' ἑαυτὸν delenda est, utpote superflua, & ex prior elinea perperam repetita.

ἰνχαρίμην. Assentior Christophorono & Savilio ac Musculo, qui ἰνχαρίμην emendantur. Id enim postulat series orationis. Libenter etiam hoc loco scriberem τῆ ὑσραμῆ, licet refragantibus scriptis codicibus ac Nicephoro.

Pag. 661 τῆ σιεί θιῆ μαρτυρίας. Christophorus & Savilius emendarunt τῆ σιεί θιῆ. Sic enim vertit Christophorus, Et propterea cursu mihi opus est, ne post tempus veniam, & ita martyrio à Deo oblati destituatur. Ita quoque legisse videtur Musculus, ut ex interpretatione ejus apparet. Sic enim ille, ne tardius illo veniam, & à testimonio Dei deficiam. Nicephorus quoque in lib. 11. cap. 22. ὡς legi in hoc Sozomeni loco. Sic enim habet: ἵνα μὴ κατόπιν γνησμήνῃ, τῆ σιεί θιῆ δ' ἕξαι ἀμαρτῶν. Atque hæc lectio mihi quidem non displicet, modo μαρτυρίας intelligamus confessionem illam, qua Deus in Evangelio pollicetur confessorum se eos, qui ipsum coram hominibus confessi fuerint. Malim tamen hæc Sozomeni verba intelligere de confessione illa, qua martyres Deum confitentur. Sic σιεί θιῆ, idem erit ac ἐπὶ θιῆ.

ἀνίστημι. In codice Fuketiano scriptum est ἀνίστημι.

In Capite XIX.

Πεὶ τὸς ἀλλοχίω. Miror profecto, tres Interpretes corruptionem hujus loci non animadvertisse, Langum scilicet, Musculum & Christophoronomum. Sic enim vertit Langus; Itaque Ægyptis longe graviores animos in ceteras con-

A cepere. Atque ita fere alii duo posteriores. Atque qui facile erat locum restituere hoc modo, τὸς ἀλλοχίω. Id est, hinc factum est ut Ægypti, pro reliquis provinciis male vexati fuerint. Jam supra observavimus non semel, has duas præpositiones confundi inter se solere in manuscriptis Codicibus. Quoties igitur occurrit dubitandi locus de duabus præpositionibus, eam eligere debemus, quæ sensui magis accommodata est. Verbi gratia hoc in loco, si præpositionem σιεί retineas, nullus erit sensus, nec oratio cum præcedentibus cohererebit. Restituenda est ergo altera præpositio, quæ optimum & apertissimum habet sensum. Certe Henricus Savilius ad latus sui codicis notavit, foris ὡς.

προαζόμενοι. Ita quoque legitur apud Nicephorum. Mallem tamen scribere προαζόμενοι.

In Capite XX.

Ἀλλ' ὅταν ἰψήσια καταγορημένον, Rectius in Pag. 662 codice Fuketiano scriptum est ἐπιψήσια καταγορημένον λυκίου. Et post ultimam vocem apposita est media distinctio seu mora. Quam lectionem ac distinctionem confirmat Nicephorus in cap. 27. lib. 11. Sic enim hunc Sozomeni locum expressit, ὅτι ἐθις πῶ χεῖν ἐπιψήσια τῆ καταγορημένον λυκίου. Quem locum ita vertit Langus, quibus Deum Lucium accusantibus, gratiam suam concederet. Optime Langus interpretatus est verba Sozomeni. Neque enim alius potest esse sensus horum Sozomeni verborum. Sed Nicephorus non idem dicit quod Sozomenus. Vult enim dicere, quantum quidem ex verbis illius conjicio, Deum Monachis illis gratiam sanandi agrī ideo concessisse, quod Lucium tanquam impium accusassent.

καρποδοκίμῃ. Mallem scribere καρποδοκίμῃ Pag. 664 τῆ &c. ut hæc uno contextu scribantur, junganturque cum præcedentibus.

In Capite XXI.

Καὶ παυλιανῶν. Apparet scribendum esse παυλιανῶν, à Paulino Presbytero partis Eustathii, quem Lucifer Episcopum Antiochenum ordinaverat. Atque ita legitur apud Niceph. in capite 29. libri 11.

ὁ δὲ τῶν. Pessime hunc locum vertit Christophorus. Longe rectius Nicephorus, quem vide.

ἰθὺς ἀλλοχίω ἐδάδερται. Idem repetit Sozomenus in lib. 7. cap. 19. ubi variarum Ecclesiarum consuetudines inter se discrepantes refert. Primo enim loco recenset consuetudinem Scytharum; qui cum multas habeant civitates, unicuique tamen omnes habent Episcopum. In aliis autem Provinciis interdum etiam Pagi suum habent Episcopum. Postero hunc Scytharum morem ad sua usque tempora perdurasse testatur Nicetas Choniates in thesauro Orthodoxæ fidei, lib. 5. cap. 5. Ubi loquens de Synodo Nicæna, & rationem reddens, cur trecenti tantum Episcopi eò convenerint, hæc ait. Cum enim nonnullæ civitates suis obvisisset, eo factum est, ut plures id tempus non convenerint. Εὐθις ἀλλοχίω δ' ij

enim alia uni tantum parebant, ut Scythia seu Russia in hodiernum usque diem. Alia duos, aut ad summum tres habebant, ut Dalmatia. Posteriore vero tempore plerisque non erantibus tantum, sed etiam oppidis, sui dati sunt Episcopi.

Βρετανίων. Interpretes Britannionem veterunt. Ego Vetranionem dicere malui. Nam Græci hoc nomen, quod Latinam habet originem, sic ferè solent scribere, ut supra vidimus in rebus gestis Constantii, ubi de Vetranione tyranno fit mentio. Porro Vetranionem dici pro Veteranione, jam pridem observavi in annotationibus ad Ammianum Marcellinum.

In Caput XXII.

Pag. 666 Ἐν ἀγρόπῳ ἡ ἀθανάσιος. Melius dixisset Petrum, nam Athanasius jam vivere desierat, ut ipse Sozomenus supraretulit. Scio quidem Athanasium divinitatem Spiritus sancti perpetuo asseruisse, eumque Patri ac Filio consubstantialem credidisse. Verum ejus mentio aliena est ab hoc loco. Sed notandum est, Sozomenum hoc loco ordinem temporum non servasse. Quippe Liberii mortem & initium Damasi refert sequenti capite, diu post mortem Athanasii. Atqui constat Athanasium aliquot annis supervivisse Liberio.

ὁ παῖς ἐπίσκοπος. Liberius scilicet. Hunc enim obiisse dicit sequenti capite.

In Caput XXIII.

Οὐροδούκος τις. In Codice Fuketiano scriptum est ὀροδούκος, rectius. Latini enim Scriptores eum interdum Ursicinum vocant. Verum emendatissimi Codices tribus tantum syllabis Ursinum nominant, ut notavi ad Librum 27. Ammiani Marcellini. De hujus Ursini schismate adversus Damasum Romanæ urbis Episcopum, consulendus est Baronius in Annalibus Ecclesiasticis, anno Christi 367. & sequentibus. Diutissime enim duravit hoc schisma.

Pag. 667 ἢ ἀπὸ τῆς γαλλίας & βεντίας. Idem testatur Damasus in epistola Synodica quam subjicit Sozomenus, his verbis. Sed Gallorum atque Venetentium fratrum relatione comperimus, nonnullos non hæresis studio &c. Denique Auxentium Mediolanensem hac præcipue causa damnatum esse perscribunt. Ubi nomine quidem Venetentium fratrum intelligit Philastrium Brixiansem Episcopum & Evagrium. Hi enim præcipue infecti sunt Auxentium, ut ex Hieronymo notavit Baronius ad annum Christi 369. Nomine autem Gallorum, designare videtur Hilarium nostrum, qui hoc eodem anno scripsit epistolam ad omnes Catholicos Episcopos contra Auxentium Mediolanensem.

ὁ δάμασος & ἡ αἰλίος. Hæc Epistola Synodi Romanæ refertur etiam à Theodorito in libro 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 22. Latine autem existat in Collectione Romana, quæ nuper edita est à Luca Holstenio, viro doctissimo, pag. 163. Et in versione quidem Theodoriti, epistolam ipsam prout à Damaso dictata est apposui. In

versione autem Sozomeni, quia nondum Romanam editionem nactus fueram, epistolam illam sicut à nobis translata fuerat adscriptimus. Porro notandum est Synodum illam Romanam, à Baronio quidem & Holstenio referrid ad annum Christi 369. Mihi tamen in sequentem potius annum videtur conferenda. Nam cum post bellum Hilarii adversus Auxentium collecta sit cuncta autem illa adversus Auxentium ab Hilario gesta sint anno Christi 369, ut ex ipsius Auxentii libello recte observavit Baronius; Synodus adversus eundem Auxentium Romæ vix potuit congregari ante annum proxime sequentem. Etenim 93. Episcopi ei Synodo interfuerunt. Qui profecto non nisi longo temporis spatio interposito, Romam convenire omnes poterunt.

ἡ αἰλίος. In Collectione Romana Valerianus dicitur, rectius. Erat hic Episcopus Aquilejæ, & Fortunatiano Ariano successerat. Vir admodum pius & Catholicus, sub quo Aquilejensis Ecclesia maxime floruit. Ejus Elogium habes apud Hieronymum in Epistolis. Existat Epistola Basilii Magni ad Valerianum Episcopum Illyrici. Sed hic diversus est ab Aquilejensi Valeriano.

ὁ κείνος ἐπιμωμένος. Totum hunc locum pessime vertit Græcus Interpres hujus Epistolæ. Latina quidem Epistola sic habet. Sed Gallorum atque Venetentium fratrum relatione comperimus, nonnullos non hæresis studio; neque enim hoc tantum malis cadere in Dei Antistes potest; sed inscitia, vel ex simplicitate quadam, scævus interpretationibus astuantes, non satis discere, que magis Patrum nostrorum sit tenenda sententia, cum diversa consilia eorum auribus ingerantur. Græcus Interpres pro scævus quod idem valet ac sinister, legisse videtur suis. Vertit enim κείνος, magno errore. Sed & reliqua minime intellexit. Verum in codice Fuketiano aliter scribitur hic locus, hoc scilicet modo: ἐκείνος ἐπιμωμένος ἀντίστασι. Sed apud Theodoritum in libro secundo Historiæ cap. 22. rectior scriptura habetur hujus loci, ἢ ἡ αἰλίος κειμένον ἐπιμωμένος ἀντίστασι &c.

ἀπὸ ἐν. Rectius apud Theodoritum legitur ἀντίστασι ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων διδάσκαλοι, ἡγενομήνους &c.

ἰνὸς ἡρώματος. Apud Theodoritum melius legitur χαρακτήρι. Certè in Epistola Latina legitur unius figuræ.

ὅτι ἡ δύτικος. Scribendum est procul dubio τὸς τῆς δυτικῆς. Sic enim habet Latinum exemplar hujus Epistolæ. Hac nobiscum Orientales, qui se Catholicos recognoscunt, Occidentalesque gloriantur.

ἡ αἰλίος ἀπὸ. Apud Theodoritum hic locus emendatius legitur hoc modo ἡ αἰλίος ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων διδάσκαλοι, ἡγενομήνους. In Latino exemplari hujus Epistolæ desunt hæc nonnulla.

ἀγίος & βεβαίος. Corrigendum est ex Theodorito αὐγίος & βεβαίος. Sic enim habet Latinum exemplar: In qua vos fixos atque firmos &c.

ἡμῶν μὲν ὁ ἴδιος. Mendum est in Latino exem- plari hujus Epistolæ, quod Græcum Interpre- tem fecellit: sed neque à Lucâ Holstenio anim- adversum est. Sic enim habet Latinum exem- plar. In qua vos fixos atque firmatos ut bene cre- dimus, ita etiam nos vobiscum recte sentire de- bebamus reciproci sanctitatis vestra litteris ap- probare. In quibus verbis nullus omnino sen- sus est. Nos veto ope ac subsidio Criticæ no- stræ, locum ita sanandum esse affirmamus. Ita etiam vos nobiscum recte sentire, debetis reciproci sanctitatis vestra litteris approbare. Jam clarus & manifestus est sensus. Nec eritis, ut opinor, quisquam, qui non fateatur hunc locum ita à Damaso scriptum fuisse. Cæterum quod in edi- tione Romana titulus hujus Epistolæ præfert, eam scriptam esse Episcopis Catholicis per O- rientem constitutis, falsum est. Scripta est enim ad Episcopos Illyrici, ut recte habet Sozome- nus ac Theodorus. Certe eam ad Orientales scriptam non esse, satis apparet ex his verbis: Hæc nobiscum Orientales, qui se Catholicos reco- gnoscunt, Occidentalesque gloriari. Et paulo post: Concinit ergo omnibus Dei sacerdotibus & ve- stra sententia Charitatis. Ubi vides Damasum eos ad quos scribit, distinguere ab Orientalibus & Occidentalibus. Illyricianos ergo intelligit, qui in medio erant positi: id est inter Orientales atque Occidentales.

In Caput XXIV.

19. 669 καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιτομῆς. In codice Fuketiano scriptum inveni ἀπὸ τῆς ἐπιτομῆς. Quod certe magis placet, licet Nicephorus vulgatam lectionem con- firmet.

670 ἰλδοῦντες ἐν γὰρ τοῦ κωμῆ. Apud Socratem & Nicephorum Pazi vicus hic dicitur, situs in Phry- gia ad Sangarium annem. Sed non possum as- sentiri Baronio, qui hunc pazi vicum confundit cum Pepuza. Porro πωλιδοῦντες hoc locum resti- tui ex codice Fuketiano.

ὁ κοτυλαίου. Longe rectius in codice Fuke- tiano scriptum est κοτυλαίου. Sic enim dictum est oppidum Phrygiæ, teste Strabone in libro duo- decimo, & Stephano, & Constantino Porphyro- gennito in libro primo de Thematibus cap. 4. Stephanus quidem Bizantius scribit regulariter hoc oppidum dici debere Κοσιαῖον ut Μιδαιῖον. Dictum est enim à Κοσαῖον quodam. Postea vero inserto, ἰ, dictum est Κοσιαῖον: tandem muta- tā litterâ, Κοτιαῖον. Et ita quidem Stephanus, qui ὁ in secunda syllaba hujus oppidi non agno- scit. Ex hoc Phrygiæ oppido ortus est Alexan- der insignis Grammaticus, Aselepiadis filius, qui de variis argumentis libros quadraginta duos conscripsit hoc titulo πρὸς τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου, ut refert Stephanus Byzantius. In ejus laudem Aristides Orationem funebrem scrip- sit, quæ hodie exstat cum Epistola ejusdem Aristidis ad Senatam & populum Cotyaentium. Titulus Epistolæ hic est ἀπὸ τῆς ἐπιτομῆς τῆς ἐπιτομῆς καὶ τῆς ἐπιτομῆς καὶ τῆς ἐπιτομῆς.

Δαμασῶ ὁ ἰσχυρῶν ἐ πύργῳ. Hanc Syn- odum Romanam, in qua Apollinaris error da- mnatus est, Baronius confert in annum Christi 373. hoc uno Sozomeni loco nixus. Etenim So- zomenus disertè testatur, Petrum Alexandrinum Episcopum huic Synodo Romanæ interfuisse. Petrus autem Romam venerat exeunte anno 372. Ego vero Synodum Romanam, cujus hic memi- nit Sozomenus, diu post annum 373. collectam esse existimo. Primo enim Sozomenus eam re- fert post ordinationem Ambrosii Mediolanen- sis, quæ facta est anno Christi 374. teste Baronio. Deinde anno Christi 373. Vitalis Antiochenus, discipulus Apollinaris, cum libellum fidei frau- dulenter compositum Damaso obtulisset, ab eo susceptus est in communionem, & cum litteris communicatoriis remissus est ad Paulinum An- tiochensem Episcopum. Paulo post tamen idem Damaso re attentius examinata, cum fucum sibi factum esse à Vitale intellexisset, alteram Episto- lam scripsit ad eundem Paulinum, mandans qua conditione Vitalis & reliqui in communionem ab eo suscipiendi essent. In hac Epistola conti- nentur anathematismi adversus hæresin Apollin- aris, suppresso tamen ejus nomine. Verum hæc Epistola non est synodica, sed decretalis tantum ipsius Damasi. Fit quidem in ea mentio Synodi Romanæ; sed alterius, quæ istâ Baronii Synodo aliquanto vetustior est. Verba Epistolæ sunt, Post Concilium itaque Nicanum, & quod in urbe Roma Concilium congregatum est à Catholicis Episcopis, addiderunt de Spiritu sancto &c. Ubi videtur intelligi Concilium Romanum, quod ad- versus Auxentium celebratum est anno Christi 369. vel 370. ut supra notavi. Sed dicit hic ali- quis. Quam igitur Synodum Romanam intelli- git Sozomenus hoc loco? Equidem existimo in- telligi eam Synodum, quæ Romæ celebrata est anno Christi 377. vel 378. Ex qua Synodo nihil ad nos pervenit præter partem Epistolæ sive ex- positionis fidei, quæ transmissa est ad Orientem, & cui Orientales Episcopi facta Synodo apud Antiochiam subscripserunt, ut legitur in Colle- ctione Romana L. Holstenii pag. 166. Id autem factum est anno Domini 378. Atque hic est to- mus Occidentalium, cujus mentio fit in Cano- ne 5. Synodi Constantinopolitanæ, quod nec Zo- naras, nec Ballamo intellexere.

ὁμοίως ἐπὶ μισροφυχίας. Id est similiter ac Vi- talis, ob pusillum animum. Supra enim de Vita- le hoc dixit Sozomenus, cum cum Flaviano si- bi præconi ægre ferret, irâ commotum, ad Apol- linarem se transfuisse.

ἐπιτομῆς ὁ σοφιστῆς. Hujus Epiphaniî Syri Pag. 672 Sophistæ mentionem facit Eunapius in libro de vitis Sophistarum.

ἐπιτομῆς ἰδὺνας. Non dubito quin scibendum sit in dativo ἐπιτομῆς ἰδὺνας. Atque ita Savilius ad la- tus sui codicis emendat.

ἀπὸ τῆς ἐπιτομῆς. In codice Fuketiano scriptum inveni ἀπὸ τῆς ἐπιτομῆς. Similem errorem antea quoque notare memini.

A

In Capite XXVI.

In Capite XXVII.

Pag. 673 ἢ ἄλλοι δοκεῖ. Scribendum est proculdubio αἰς ἢ ἄλλοι δοκεῖ. τ' ἀληθῆς ἄρον ὄνομα λέγουσιν, θεοφρόνι &c. quam lectionem securi videntur Musculus & Christophorus. Porro de Eunomianis, qui unica mersione baptizant, existat Canon septimus Synodi Constantinopolitane.

τῷ συνάξην ὁμοτίμους ἡμῶν πατήριαν. In Epistolis Gregorii melius scriptum est ἕξουσιαν. Pag. 676 τῷ Ἐπιφάνειου συνήγοριαν. Apud Gregorium Nazianzenum rectius legitur ἢ ὁρθῶ λέγου.

μὴν ἄξιόν. Mallem scribere ἄξιόν. Ita certe loquitur paulo post Sozomenus.

In Capite XXVIII.

Pag. 674 ἐφρόσιν αὐτῶν ἢ χριστιανῶν. Recte Christophorus hunc locum intellexit de separatione Eunomii ab Arianis. Idque plane confirmat Philostorgius in libro 9. cap. 4. & Socrates in libro 4. cap. 12. quem vide.

ἄξιόν ἀρετοῦ. Scribendum est ἀρετοῦ. Pag. 679 Obleravi tamen Græcos fere ἀρετοῦ dice- re pro Arinoite nomo seu Præfectura. Sic enim apud Eusebium scribitur etiam in optimis Exemplaribus. Et apud Palladium in Lausiaca cap. 76. Et apud Ptolemaum in descriptione Ægypti.

αἰ γδ κατὰ τὸ νενομισμένον. Non dubito quin scribendum sit αἰ γδ &c. Et post vocem ἐφρότερον subdistinctionem appono, quomodo etiam Savilius in suo codice apposuit. In codice Fuketiano scriptum inveni ἐφρότεροι, quam lectionem in versione mea secutus sum.

ἀκελεύσει ἢ τότε ἔργον. Assentior Savilio, qui ad latum sui codicis notavit, legendum sibi videri ἀκελεύσει. De hoc Eulogio Presbytero idem scribit Palladius in Lausiaca cap. 75.

ἐνακαλιζόντες. Eunomiani istud ab Arianis, utpote parentibus suis, acceperant. Ariani enim Catholicos ad se venientes rebaptizabant, ut notum est. Qua de re locus est illustris in Breviario fidei adversus Arianos, quod olim edidit Jacobus Sirmundus. Dicere etiam solent de baptismo, quod in eo melius sit ipsorum baptismum, quam nostrum; quia qui de illis ad nos convertuntur, non eos rebaptizamus, sed per manus impositionem reconciliamus. Illi vero, si quos de nostris seducere possunt, inconsideranter rebaptizant. Idem testatur vetus Author viz sancti Fulgentii cap. 21. Porro Arriani non solum rebaptizabant Catholicos, sed etiam Clericos eorum ad se venientes iterum ordinabant. Cujus rei insigne exemplum habemus in libello precum Marcellini Presbyteri pag. 81. sub finem. Hic est egregius & sanctissimus ille Episcopus, qui cum fuisset primum à Catholicis Episcopis ordinatus Episcopus, postea ab impio Georgio in Laicorum numerum redactus, nihilominus ab ipso Georgio Episcopus ordinatus est, in vexatione fidelium; Et paulo post. Nisi quia atrocius gessit Theodorus, cum de Episcopo Catholico sit Laicus, piam damnans fidem, & subscribens Arriana impietati, ut ab hæretico iterum Episcopus ordinetur. Idem quoque testatur Hieronymus in Chronico, de Cyrillo Hierosolymitano loquens. Cyrillus, inquit, cum à Maximo fuisset Presbyter ordinatus, & post mortem ejus ita ei ab Acacio Episcopo Casariensi & cæteris Arrianis Episcopatus promitteretur, si ordinationem Maximi repudiasset, Diaconum in Ecclesia ministravit. In quo Arriani Donatistas videntur imitati, qui utrumque faciunt.

ἐν φασιν ἱερομένων. Scribendum est ἱερομένων, accentu in antepenultimam rejecto. Differunt enim inter se hæc duo, ἱερομένη & ἱερομένον, Prior accentus denotat eum, qui sacrum facit ac Missarum solennia celebrat. Posterior designat sacerdotem, seu virum divino numini consecratum. Porro notandus est hic locus; ex quo concludi videtur, eos qui ad sacrorum mysteriorum participationem olim accedebant, absque prævia peccatorum confessione id facere solitos esse. Non quod non tutius esset, peccata sua prius confiteri sacerdoti; sed quis satisfacere se existimabant præcepto Apostoli dicentis: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat &c.

In Capite XXIX.

Pag. 675 τὸν ἐκχέουσαν. Assentior Henrico Savilio, qui in margine sui codicis emendavit ἐκχέουσαν.

Διέπραξε δωροδοκῶ. In codice Fuketiano διέπραξε dicitur hic Monachus. Epiphanius tamen & Nicephorus Dorotheum nominant. Nec aliter Palladius in Lausiaca, cap. 2.

ἢ μὴ γδ τῶς. In codice Fuketiano scriptum inveni τῶς, quod minime negligendum putavi.

ἐν τοῖς καλῶμένοις ἱερομοῖς. Rectius in codice Fuketiano scriptum est ἱερομοῖς. Sic enim dicebantur ea loca, quinque passuum millibus distita ab urbe Alexandria, ut testatur Palladius in cap. 2. Historiæ Lausiacæ. ἕξ μίλιον τῆς πόλεως εἰς τὰ λεγόμενα ἱερομοῖς, ἀπὸ τῆς πόλεως &c.

ἢ ἀπολλινάριου ἀρίστως. In codice Fuketiano scriptum est μείλιον, quod magis placet.

ἔργον ἢ ὕπνον ἴσως. Palladius in Historia Lausiaca cap. 2. ubi hoc Dorothei Apophthegma commemorat, discrete testatur Dorotheum hæc sibi respondisse, cum ipse ei persuadere vellet, ut somnum brevem caperet. Ex quo colligitur, Sozomenum non legisse Historiam Lausiacam Palladii, sed ex alio Scriptore ita hausisse.

ἄξιόν δουκόν. Hujus Monasterii mentio fit in Breviario Liberati. cap. 18.

ἱερομένων. Scribendum est hic quoque mutato accentu ἱερομένων.

ποδαγρίκος. Podagricos vertit Epiphanius Scholasticus, non male. Certe Palladius in Lausiaca cap. 73. ubi de hoc Joanne agit, habet ποδαγρίκος. Mihi certe non videtur esse Græca vox ποδαγρίκος.

γῆς, quare Nicephorus maluit dicere τῆς πόλεως ἁγίων.

βινιαμίν. In codice Fuketiano scribitur βινιαμίν.

ἢ κελίαν. Sic emendavi ex codice Fuketiano, pro κελίαν quod antea legebatur. Est autem κελία locus in solitudine, septuaginta stadiis distans à Nitria, ut docet Sozomenus infra cap. 31. ejusdem loci meminit Palladius in Lausiaca.

ἐπιφάνειον. Epiphanius Scholasticus hæc de ipso Marco dici existimavit, quasi Marcus dicere solitus esset, se manum Angeli, qui sacram Eucharistiam ipsi porrigebat, duntaxat videre. Præstat tamen de Macario Presbytero id accipere.

Pag. 682. πολλὰς ἡ καυρήσας. Melius, ut opinor, scribetur πολλά, quemadmodum legisse videtur Nicephorus. Sic enim hæc Sozomeni verba expressit: πολλὰς ἡ ἀνίστα ἰερωμένους &c.

Pag. 683. ἀσπιδὸς ἔχων. Epiphanius Scholasticus & Christophorus hæc verba de Paulo ipso intellexit. Ego vero ἔχων in neutro scribendum puto, ut referatur ad vocem ἐξουσίας. Idque confirmat Palladius in Lausiaca cap. 23. ὅτι ἐν τῇ αἰγυπτίᾳ ἔστιν ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου κελίαν, ὃ καλεῖται φέρμα. ἐν τῷ τῷ τῷ ἔργῳ καὶ ἐξουσίας ὡς ἀνίστα ἰερωμένοι ἢ διὰ τὸ πάλαι τις μοναχὸς &c.

Pag. 684. μὴτε τελευτῆς ἔπινε. Non dubito quin Sozomenus scripserit ἐπίνε. Certe Nicephorus hunc Sozomeni locum describens in cap. 37. lib. II. habet παρίεμι. Nec aliter Palladius in Lausiaca, cap. 87.

In Caput XXX.

Pag. 685. Γραλίος ᾧ. Scribe meo periculo γραλίος ᾧ &c. Quæ emendatio licet prima fronte levis esse videatur, magni tamen momenti est. Primo enim loco Sozomenus senes monachos commemorat. Deinde transit ad juniores, qui adhuc tirones erant. Subdit enim paulo post ἡδὲ αἱ νέαι & μέλαν ἡλικίαν ἀγόντων &c. nostram certe emendationem planè confirmat Nicephorus in cap. 37. libri citati.

καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν λόγων διεξελθόντων. In codice Fuketiano rectius scriptum est ἐκκλησιαστικῶν λόγων διεξελθόντων. Potest tamen retineri verbum διεξελθόντων, quemadmodum legitur etiam apud Nicephorum. Porro notandus hoc loco error Nicephori, qui cum in Sozomeno legisset, Ammonium Origenis, Didymi & aliorum Ecclesiasticorum scriptorum libros assidue voluisse, per Ecclesiasticos illos scriptores Evagrium intelligi existimavit. Quod est absurdum, cum Evagrius junior fuerit Ammonio, ut constat ex Palladio in Lausiaca cap. 12. quinam autem sint scriptores illi Ecclesiastici, quorum libros Ammonius memoriter didicerat, ipse Palladius nos docet his verbis. καὶ τῶν συγγραμμάτων ἀνδρῶν λογισμάτων, ἀετιχῆς διδύμου, καὶ ἀπειρίου, ἡσυχαστοῦ, διὰ τὸ μνησθῆναι ἐξ ἀναστάσεως. Ubi vides Palladium uti verbo διεξελθόντων perinde ac Sozomenum, pro eo, quod est memoriter recitare. De Pietro Presbytero videndus est Eusebius noster, & Hieronymus in libro de scriptoribus Ecclesiasticis.

A Stephanus verò quisnam sit, adhuc mihi incompertum est.

ἐκείνη. Hæc parum coherent cum præcedentibus. Itaque Nicephorus hanc pericopen transposuit post verba illa, quæ paulo ante leguntur, ἀνδρῶν ἡλικίας κρατῆσαι. Quod mihi quidem valde placet.

κελίαν δὲ ποτε πρὸς χερσοβίαν. Idem narrat Palladius in Lausiaca. Ex quo insuper discimus, id factum fuisse principatu Theodosii, cum Timotheus esset Episcopus Alexandria.

ἰβήρων πόλεως. In codice Fuketiano scriptum est πόλεως, quemadmodum Christophorus ac Savilius in suis codicibus repererant. Vulgatam tamen lectionem confirmat Palladius cap. 86. his verbis, ὅτι τῆς γῆς ποταμῶν καὶ πόλεως ἰβήρων. Ex quo apparet libera nomen fuisse urbis in Ponto, ac fortasse ea est quam Iboram vocat Constantinus Porphyrogenetus, in libro primo de thematibus, ubi eam tertiam Cappadociam adscribit. Hieronymus in epistola ad Cresiphontem, hunc Evagrium Ponticum Hyperboritam appellat; corruptè, ni fallor, pro Hyborita. Certe in Concilio Chalcedonensi inter Episcopos, qui subscripserunt, recensetur Uranii Iborensis, Provincia Helenoponti. Et in actione prima ejusdem Concilii mentio fit Pauli Presbyteri agentis vices Uranii Episcopi ἰβήρων. Et ita in sequentibus actionibus, licet interdum Latini codices Iborum vel Imerorum nomen substituunt. Inter Episcopos quoque Provinciae Ponti qui Synodo Constantinopolitana subscripserunt, recensetur Pontophilus Iborum. Eadem varietas occurrit in notitiis Græcis, quæ leguntur ad calcem Geographiæ sacræ.

τιμωρίαν ἰβήρων. In codice Fuketiano scriptum est ἰβήρων, pro ἰβήρων. τῆς βίβλου ἰβήρων. Vetus mos fuit Christianorum, jurare tactis Evangelii. Cujus moris exemplum habemus in epistola 29. Gregorii Nazianzeni, & in ejusdem carmine Jambico adversus hæc jurantes. Sed quoniam epistola illa fœdissime corrupta est, nec ab interprete intelligi potuit, eam hic exponam in gratiam studiosorum. Continet enim pulcherrimam questionem, & inter canonicas epistolas merito censeri potest. Consultus fuerat Gregorius à Theodoro Tyanensi Episcopo, de juramento quodam Georgii Pafpalseni, qui in parœcia ejus debebat. Hic Georgius de negotio quodam transegerat cum adversario. In instrumento autem transactionis, juramentum per scriptum fuerat ad majorem conventionis firmitatem. Idem Georgius post hanc transactionem juramento firmatam resiliens, adversarium suum in jus vocaverat, & causam suam obtinuerat. Querebatur utrum perjuri reus esset. Agebat enim juramentum illud propriè non fuisse, quippe quod non pronuntiasset viva voce, nec adhibitis & tactis Evangelii. Præterea dicebat, se vi compulsus fuisse ut jusjurandum illud in instrumento apponeret. Deniq; suam causam adeo justam fuisse, ut sententia secundum ipsum diceretur à iudice. Respondet nihilominus Gregorius, Georgium perjuri reum esse, qui adversus juramentum scripto comprehensum litem inten-

D

derit adversario. Falli enim eos, qui putant, ju- ramenta quidem esse ea, quæ viva voce concipiuntur tacitis sacris codicibus: ea vero quæ scripto tantum mandantur absque sacris codicibus, meras esse solennitates, ac dicis codicibus fieri. Nam si chirographum, seu instrumentum quo p cunia credita continetur, majorem vim ac firmitatem habet quam nudum pactum, eor non eadem ratione juramenta scriptis prodita, vim iuramenti, & quidem majorem habebunt.

κατα τῶν ἀρῶν προκειμένων ὄρκους, ὄρκους νομίζοντες τὸς ἱερῶν ἢ διχα ἢ διαμάτω, ἀποστῆσιν. Ἄλλ' ἢ ὄρκον ἱερογραφῶντες ὡς τὸ πρὸς τὸν χειρῶν γραφῶν δεσμοὶ πλείον τῆς ἀπλῆς ὁμολογίας; ἢ ἱερογραφημένων ὄρκων, ἄλλο τὴν ὄρκον ἱερογραφημένων. Scribendum esse affirmo τὸς πρὸς τὸν χειρῶν προκειμένων λογαρίους ὄρκους &c. id est, semetipsos meo quidem iudicio decipiunt, si qui existimant juramenta quidem esse ea, quæ propositis sacris codicibus pronunciantur: illa vero quæ absque sacris Codicibus perscribuntur, nudam solennitatem esse, non juramenta. Opponit Gregorius Nazianzenus juramenta scripta, iis quæ pronuntiantur; & juramenta quæ sunt tacitis sacris Codicibus, iis quæ sine Codicibus sacris concipiuntur, adhibito duntaxat Dei nomine. Id enim sibi volunt verba illa διχα διαμάτων. Sed ne quis dubitandi locus supersit, ipsum Gregorium hujus emendationis auctorem dabo. Is in carmine adversus sæpe jurantes, idem argumentum tractans, sic ait:

εἰ δὲ ἱερῶν τις ὄρκον, ἐν ὁμολογίᾳ; τί ἐν τῷ χειρῶν γραφῶν βύλῃ; χειρῶν γραφῶν ἢ τῶν λόγων δεσμοὶ πλείον εἰ δ' ἱερογραφῶν προκειμένων πλείον τὸ σέπλον ἢ τοὺς χειρῶν; φέρον τὸ διαμα' ἢ οἶον δ' ἐγὼ πλείον. Quos versos ita transtulit Billius.

Quid si quis horcum scribas, haud ore efferas? Scriptura quid vult hac tibi? Vinciaminus arte nos ligant quam syngrapha. Quid si sacram non proferat quis codicem? Venerationem datne codex, an Deus? &c.

Tertius versus in hac interpretatione sensu omni caret. Deceptus est Billius à vulgata lectione, quæ sic habet.

χειρῶν γραφῶν ἢ τῶν δεσμῶν δεσμοὶ πλείον. Ego veto pro voce δεσμῶν, non dubito quin scribendum sit λόγων. Quod confirmat Gregorius in hac Epistola, loco citato. Præterea in dicto loco scribendum existimo ὡς τὸ πρὸς τὸν χειρῶν γραφῶν &c. Quam emendationem plane confirmat ipse Gregorius in versibus Jambicis, quos modo retuli. Iisdem enim prope verbis utrobique utitur. Atque ita plane legitur in manuscripto codice, quem vidit Emericus Bigotius. Sequuntur paulo post in dicta Gregorii Epistola hæc verba. εἰ μὲν ἔστι τὸ βιβλικὸν φέρον νικανὸν εἰς ἀσπίτησιν ἢ βία γὰρ τὸ νόμου, ὃν ἔδουε, quæ ita vertit Morellus: Haud quaquam tamen vi adactum fuisse Nicannum dicitur ad deprecationem. Vis enim fuit ei, quem lex ligavit. Boni ac docti interpretis officium est, ubi nullum sensum

A ex verbis scriptoris sui elicere potest, quomodo emendandus sit locus inquirere. In proclivi autem erat hujus loci emendatio, ne litera quidem immutata, hoc modo: εἰ μὲν ἔστι τὸ βιβλικὸν φέρον, ἱκανὸν εἰς ἀσπίτησιν: id est. Sed neque quod Georgius asserit vi compulsum se fuisse, id sufficit ad excusationem. Vis enim non alia fuit quam lex & consuetudo, cui cessit Georgius. Scribe itaque ἢ ἔδουε. Vide Gregorium in carmine adversus sæpe jurantes, ubi eidem objectioni respondet prorsus eodem modo, moriendum potius esse quam cedendum ulli vi ac necessitati. Porro quod Gregorius respondet in hac epistola ad Theodorum de jurejurando scripto, idem diu ante illum senerat Tertullianus in libro de idololatria cap. 23: Pecuniam de Ethnicis mutantes sub principibus fiduciam, jurati cavent, & sic negant scire. Volunt scilicet tempus persecutionis, & locum tribunalis, & personam præsidis. Prescribit Christus non esse jurandum. Scripsit inquit, sed nihil dixi. Lingua, non litera occidit. Hic ego naturam & conscientiam advoco &c. quæ illic vide.

ἡσμένιος τὸν ἐνθάδε. Palladius in Lausica scribit Evagrium biennio toto mansisse in monte Nitriæ, ac deinde ad interiorem solitudinem perrexisse. Cæterum falli videtur Sozomenus, qui hoc referat principatu Valentis Augusti. Nam Evagrius vitam monasticam amplexus est regnante Theodosio seniore. Idque ex ipso Sozomeno convincitur, qui ait Evagrium Gregorii Nazianzeni Archidiaconum fuisse in Ecclesia Constantinopolitana, atque exinde ad Monasticam vitam transiisse. Sed & Palladius in Lausica discrete testatur, Evagrium Diaconum fuisse Nectarii Episcopi Constantinopolitani, eique traditum esse à Gregorio Nysseno, à quo primum Diaconus fuerat ordinatus. Quod quidem verius puto. Fuit enim Palladius amicus Evagrii; & vitam illius longè certius noverat quam Socrates ac Sozomenus.

C cam vitam transiisse. Sed & Palladius in Lausica discrete testatur, Evagrium Diaconum fuisse Nectarii Episcopi Constantinopolitani, eique traditum esse à Gregorio Nysseno, à quo primum Diaconus fuerat ordinatus. Quod quidem verius puto. Fuit enim Palladius amicus Evagrii; & vitam illius longè certius noverat quam Socrates ac Sozomenus.

In Caput XXXI.

Nitriαν. Nitria & Scethis erant in Mareotica Præfectura Ægypti, ut testatur Ptolemæus, qui Scitiacam quidem regionem ait sitam fuisse in interiore Mareotica: Nitriotas vero incoluisse eam partem Mareoticæ, quæ vergit ad meridiem.

D ἐπιρριπτον τῷ ἱματίῳ. Hunc locum ita corrigendum puto ἐπὶ ὑπὸντι τῷ ἱματίῳ &c. Sancin codice Fuketiano scriptum est ἐπιρριπον. Est autem hæc emendatio prorsus necessaria.

ἄλλ' ἱκανὸν ἐλπίδῃ. Post hæc verba, ex codice Fuketiano integram lineam hic supplevi, quæ in vulgatis codicibus deerat. Sed neque Christophorus, nec Savilius hanc lacunam suppleverunt. Ex quo apparet, nullos ab iis visos fuisse manuscriptos Codices.

In Caput XXXII.

Παρά τῶν πενδομένων. Non dubito quin scribendum sit πενδομένους, quemadmodum legitur apud Nicephorum in cap. 39, lib. 11.

ἡσπρίων ἁλαμίνας. Scribendum est διήσπρι-
τον, ut legitur apud Nicephorum. Pro Sala-
mina Christophorus legit ἁλαμίνας, quod
magis probat. Certe in eodice Fuketiano dicitur
ἁλαβάνας. Ejusdem nominis fuit monachus qui-
dam in Syria, de quo Theodorus in Philotheo.
Qui sequitur μαλαχίον, rectius apud Nicepho-
rum scribitur μαλαχίον, quod nomen est Syriacum.

In Caput XXXIII.

Pag. 691 Βίβη ἐπιόν. Hic Vitus Carrarum Episcopus
fuit Valentis Augusti temporibus, ut docet epi-
stola Basilii Magni ad eum scripta hoc titulo βί-
τη ὑπὸ κήρυκα παραβ. Ex quo apparet, in hoc So-
zomeni loco pro βασιλία κωνσταντινῶν, scriben-
dum esse κωνσταντινῶν. Nam si verum esset, quod
ait Sozomenus, sequeretur Vitum hunc Episco-
pum fuisse Constantini Magni temporibus. Quod
tamen videtur penè incredibile; ut idem Episco-
pus Constantino Magno & Valente Augusto re-
gnantibus extiterit. Scio quidem Athanasium
Episcopum Alexandriæ à Principatu Constanti-
ni ad Valentis usque tempora perseverasse. Sed
de Vito id equidem non credo. Adde quod Con-
stantinus Magnus nunquam in Mesopotamiam
venit, ac proinde Vitum illic videre non potuit.
Constantius vero ejus filius ob bella, quæ cum
Persis assidue gessit, frequenter in illis regionibus
versatus est, ut constat ex Ammiano Mar-
cellino.

σωήπιε. In codice Fuketiano scriptum est
σωήπιε τῆς ἀμαρτίας ταύτης. Et ad marginem no-
tatum est eadem manu, ὅτι σωήπιε. Nicephorus
autem pro hac voce substituit verbum ὁμίλη.

In Caput XXXIV.

καὶ πείρεξ ταύτης. In codice Fuketiano scri-
ptum est ταύτης, rectius. Apud Nicephorum le-
gitur καὶ τὰ πείρεξ ταύτης. Mallem tamen scribere
καὶ τὰς supple πείρεξ.

ἢ πείρεξ τῆς. Barses tamen Episcopus ur-
bis Edessa fuit, ut testatur Basilii Magni in dua-
bus epistolis, quas ad eum scripsit. Non igitur
fuit Honorarius duntaxat Episcopus, & nomine
tenus, ut scribit Sozomenus hoc loco. Quem tamen
excusate poterimus, si dicamus Barses &
Eulogium, initio quidem creatos esse Episcopos
vacantis loci, honoris causâ. Postea vero sedes
illis traditas fuisse, quas regerent.

ἀνταμοιβῆ. Scribendum est diductis vocibus,
ἀντ' ἀμοιβῆς.

In Caput XXXV.

Pag. 693 ἡσπρίον ἡσπρίον. Scribendum est procul dubio
ἡσπρίον, ut legitur apud Nicephorum in lib. 11. cap. 45.
συλλογῆ γραμμάτων καὶ ἑκαστον στοιχείον.
Quæ sit differentia inter γραμματῆα & στοιχείον, do-
cet Ammonius Grammaticus in libro de differ-
rentiis vocabulorum, his verbis: γραμματῆα στοιχείον
ἡσπρίον. στοιχείον δὲ γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ φθόγγου.
ἢ τὸ γραμματῆα ἐστὶν ἡ σύνθεσις ἢ ἡ σύνθεσις
ἢ ἐν τῷ Δ. ο. τελευτῶν δὲ γὰρ ἐστὶ τὸ Δ. ο. φροῦλον
ἢ τὸ Ο. τὸ δὲ στοιχείον, τὸ ἀλόκληρον, ἢ ἄλφα, βήτα,
καὶ τὰ λοιπὰ. Sic enim legi debet hic locus Am-

monii. γραμματῆα, inquit, est signum & forma ac
figura. στοιχείον vero est sonus, quo effertur ac
pronuntiat littera. Sic Boëtius in librum de
Interpretatione pag. 297. Quæ autem sit distan-
tia, paucis absolvam. Littera est inscriptio atque
figura partis minima vocis articulata. Eleme-
ntum vero sonus ipsius inscriptionis: ut cum scribo
litteram, quæ est α, formula ipsa, quæ atramento
vel graphio scribitur, littera nominatur. Ipse au-
tem sonus, quo ipsam litteram voce proferimus,
dicitur elementum. Interdum tamen γραμματῆα po-
nitur pro στοιχείον seu elemento, ut ibidem docet
Ammonius ac Boëtius. Diogenes Laërtius in
Zenone, τελευτῶν δὲ λέγει τὸ γραμματῆα, στοιχείον, ὃ τε
καρὰ τὴν φωνήν ἐστὶν ἢ τὸ ὄνομα, ἢ ἄλφα, id est,
Dicitur autem littera tripliciter; elementum sci-
bitur, nota elementi, & nomen ipsum: verbi gra-
tia ἄλφα.

βασιλείαν προσεδέκον. In codice Fuketiano
scriptum inveni βασιλείαν: quod fortasse rectius
est propter adverbium, quod præcessit illud, ὅσον
ἔπειτα. Quod eam vim habet, ut res futuras quasi
jam præsentibus exhibeat.

οἱ πέντε. Nescio, cur Genevenses Typogra-
phi ita excuderint. Nam in editione Roberti
Stephani, quam tanquam authenticam exemplar
sequebantur, diserte scriptum est οἱ πέντε, quam
scripturam in Interpretatione sua secutus est
Musculus. Nicephorus vero, cumque secutus
Christophorus, plane diversam scripturam
amplexi sunt, hinc modo: οἱ πέντε, ὃ δὲ ἐξ ἑξῆς ἀπο-
λέσθαι &c. Quam scripturam probare non pos-
sum. Ex eo enim sequeretur, cunctos qui ora-
culum illud consuluerant, flammis consumptos
fuisse: solum vero Theodorum gladio periisse:
quod tamen falsum est. Omnes enim capite trun-
cati sunt, excepto Simonide Philotho, quem
Valens Imperator, offensus illius in dicendo li-
bertate, vivum exuri iussit, ut scribit Ammianus
Marcellinus in libro 29.

προκωτῆς ἰσχυροῦ ἢ τελευτῆς. Vocabulum προ-
κωτῆς, nihil ad hunc locum facit. Nam προκωτῆς
apud Græcos, velis muliebris genus fuit, quæ u-
tebatur etiam Bacchus, ut docet Pollux, Suidas
& alii. Quare amplector lectionem Nicephori,
qui conjunctivam particulam ἢ expungit. Ve-
rum objiciet hic aliquis, Philosophorum pallia
fulca fuisse, non crocea. Fateor id quidem. Nam
& Cyrillus in lexico id diserte testatur. Sed re-
sponderi potest προκωτῆ hoc loco sumi pro προ-
σωτῆ: quam significationem vocis προκωτῆ ob-
servant Pollux & Hesychius. Certe Joannes Lan-
gus Nicephori locum ita interpretatus est. Cui
equidem libenter assentior. Neque enim video,
quæ ratione intelligi possit hic locus, nisi ita ex-
plicetur. Quippe ait Sozomenus cunctos prope
mortales, cum Philosophos à Valente vexari
viderent, habitum philosophorum abjecisse. At-
que idcirco eos etiam, qui alias artes profiteban-
tur, utum fimbriati pallii refugisse, ne pro Philo-
sophi acciperentur.

ὁ δὲ γὰρ δὴ τὸ. Malim scribere ὁ δὲ γὰρ τὸ δὴ
τὸ λῆαν εὐνοῖα, &c. Hoc enim mihi videtur ele-
gantius. Alludere autem videtur Sozomenus
ad illud dictum Diocletiani: Successorem sumam

n illius occidit. Cujus mentio fit apud scriptores Historie Augustæ.

ὅστις ἢ ἀρχομένους. Nemo est, qui non videat scribendum esse, ἀρχομένους. Refertur enim ad vocem, que præcessit, ποροσηγορίας.

In Capite XXXVI.

Pag. 655 Ἐπιπλάζοντες. Ita quidem edidit Robertus Stephanus, quem secuti sunt Typographi Geneveses. Regius tamen codex, quo usus est Stephanus, scriptum habet ἐπιπλάζοντες. In codice item Fokeriano scriptum inveni ἐπιπλάζοντες. Atque ita fere hoc verbum scribitur in vetustissimis exemplaribus, ut notavi ad Historiam Eusebii.

ἐν Φρουρίῳ τῆς γαλιίας. Apud Bregetionem oppidum Pannoniæ mortuus est Valentinianus Imperator, ut scribit Ammianus Marcellinus in libr. 3. Idatius in fastis scribit Valentinianum seniores mortuum esse in Castello Virgitione post Consulatum Gratiani 3. & Equitii, hoc est anno Christi 375.

Pag. 696 ἀναλογίζομαι ἢ ὄσον. Scribendum puto ἀναλογίζομαι ἢ ὄσον. id est, Dum secum ipse reperit unusquisque, ex eo quoadusque progressum se esse existimat, qualis ille sit ὁ quantus. Certe Nicephorus hunc Sozomeni locum ita fere expressit ut posui. Sic enim habet in cap. 45. libr. 11. λογιζομένη πηλικῶν ἂν εἶναι ἢ οὐκ ἔμετειας ἐπίκειτο.

In Capite XXXVII.

Pag. 697 Διέμενοι κοινυνάων τοῖς ἱερῶσι. Pessime hunc locum vertit Christophorus. Sic enim accepit hæc verba, quasi Eudoxus & Acacius fuissent ex numero Episcoporum, qui Synodo Nicænae interfuerunt. Quod tamen est falsissimum; cum Acacius multis annis post Synodum Nicænam factus sit Episcopus, mortuo scilicet Eusebio Cæsariensis Ecclesiæ Episcopo. Id igitur dicit Sozomenus, Ulphilam Gothorum Episcopum, initio quidem Catholice fidei adhaesisse; postea vero regnante Constantio, per imprudenciam interfuisse Synodo Constantinopolitana unā cum Eudoxio & Acacio hæreticis anno Christi 359: nihilominus tamen cum Catholicis Episcopis Nicæni Concilii assertoribus communionem servasse. Tandem verò cum Principatu Valentis Augusti, legatus Gentis Gothorum venisset Constantinopolim, collatione habita cum Arianis Episcopis, ad illorum partes se transfulisse. Hic est sensus hujus loci, quem Musculus ex parte affectus est. Hæc enim verba: ὡς ἡ εἰς κωνσταντινούπολιν ἐπέκειτο, ita interpretatus est. Ut autem Constantinopolim Legatus Gothorum venisset &c. Adjectis de suo duabus vocibus, quod quidem valde probo. Certe Sozomenus paulo antea scribit Ulphilam Legatum à Gothis missum fuisse ad Valentem Augustum. Bis ergo Constantinopolim venit Ulphilas; pri-

amum sub Constantio, ut Synodo Constantinopolitana interesset: deinde sub Valente.

ἡμεῖς ἀπόνοιαν ἐπαρθένοτες. Græci ἀπίνοιαν vocare solent quam Latini defectionem seu perductionem, ut notavi ad Ammianum Marcellinum.

Πεδορ. Hunc Dorotheum vocat Philostorgius in libro 9. cap. 14. & ab Hæracia Thraciæ Antiochiam translatum esse scribit. Interdum tamen Theodorus scribitur apud Philostorgium. Sed verum ejus nomen est Dorotheus: Sic enim infra in cap. 14.

In Capite XXXVIII.

Μανία Maniam reliqui vocant hanc Saracenorum Reginam. Sic enim Socrates, Nicephorus & Epiphanius Scholasticus, & ante omnes Rufinus, ex quo sequentem narrationem mutuatus est Sozomenus.

ταῦτα ἂν εἴη τοῖς νομίμοις. Hæc verba per interrogationem legenda esse putavit etiam Nicephorus. Sic enim hunc Sozomeni locum expressit in cap. 46. libri 11: καὶ γὰρ ἐν ταῖς αἰμαῖς γινώσκονται ἂν &c. Ego vero hunc locum absque interrogatione scribendum esse existimo hoc modo: ταῦτα ἂν εἴη τοῖς νομίμοις, τὰ γινώσκονται. id est. Hæc sunt indicia una de Descriptionis atque sententia. Nec dubito quin Sozomenus ita scripserit. Certe vulgata lectio ferri non potest. Neque enim Græce dicitur γινώσκονται εἴη τοῖς.

μίτη λυκίῳ. Mallem scribere μὴ ἂν ποτε λυκίῳ χειρὸν ἔνι &c. ἔσποδ' ἕξει πλὴν ἱερῶσιν. Quem admodum legitur apud Nicephorum.

ὡς ἀγὰν δεισδαμοῖτε. Scribendum est proculdubio ἰσῶν. Porro de origine nominis Saracenorum, assentior Scaligero, qui in Eusebianis animadversionibus jam pridem notavit, eos non à Sara Abrahami conjugē diâos esse, sed à voce Arabica Sarak, que latrones significat. Idem quoque sentit Bochartus in lib. 4. cap. 2. Porro hunc Sozomeni locum designat Theophanes in Chronico, pag. 55. Sed quod addit Sozomenum dixisse Saracenos anno ætatis tertio decimo circumcidi, id in nostris codicibus non legitur. Ac mihi quidem videtur Theophanes istud addidisse ex Josephi libro primo Antiquitatum cap. 13.

Ζόμο. Nicephorus in libro 11. cap. 47. Ζάκομον vocat hunc Saracenorum Phylarchum. Porro in codice Fokeriano hoc nomen scribitur cum accentu in penultima.

In Capite XL.

Ὁ ἢ ἀπίαν. Malim scribere ἰπίαν. Nicephorus pro his verbis habet ὁ ἢ ἐπιδύων, quod magis placet.

εἰς αὐτὸν πάντας συναλθεῖν. Melius meo quidem judicio scriberetur εἰς ταύτην &c. Certe in Nicephoro scriptum est εἰς τὴν συναλθεῖν.